

Kvalitetskriterier för trygga offentliga platser

**Analys- och
samtalsstöd för ett
fördjupat perspektiv
på inkludering och
tillgänglighet**

Innehåll

Ett verktyg i trygghetsarbetet	1
Forskningsgenomgång	9
Kvalitetskriterier Fysisk miljö	16
Kvalitetskriterier Aktiviteter på platsen	19
Kvalitetskriterier Ekonomi, regler och symbolik	22
Referenser	25

Analys- och samtalsstödet för trygga offentliga platser är framtaget av
Stadsutveckling, Socialförvaltningen Hisingen och
Research Institutes of Sweden, RISE

Ett verktyg i trygghetsarbetet

De här kvalitetskriterierna är ett verktyg i Göteborgs Stads trygghetsarbete. Syftet är att fungera som ett analys- och samtalsstöd och bidra med kunskap och kriterier för vilka egenskaper hos offentliga utomhusmiljöer som påverkar den upplevda tryggheten hos besökare, i relation till deras ålder, genus, socioekonomi och funktionsförmåga.

Ett breddat trygghetsbegrepp

Tryggheten på en plats påverkas av en rad faktorer, till exempel närvaron av hot och våld, trafikmiljön, risken för fallolyckor och besökarens känsla av tillhörighet.

I svensk stadsutveckling har dock frågan om trygghet ofta kommit att handla om brottslighet. Dessutom förutsätts det ofta att det är samma faktorer som genererar trygghet på en plats, oavsett besökarnas ålder, genus, socioekonomi, eller funktionsförmåga.

Det här analys- och samtalsstödet visar på egenskaper i offentliga utomhusmiljöer som påverkar den upplevda tryggheten för olika grupper. Förhoppningsvis bidrar det till att både bredare och fördjupade kunskaper i frågan letar sig in i stadens trygghetsarbete. Därigenom utgör detta stöd ett komplement till andra modeller och underlag, så som Göteborgs Stads modeller för sociala konsekvensanalyser och barnkonsekvensanalyser. Stödet har tagits fram på initiativ av utvecklingsledare i Göteborgs Stads socialförvaltningar, men kan med fördel användas även av andra förvaltningar och bolag.

**Ofta
förutsätts
det att
samma
faktorer
skapar
trygghet,
oavsett
vem du är.**

Forskning och kvalitetskriterier

Utöver en forskningsgenomgång (sidan 9–15) för dig som önskar fördjupa dig i hur trygghetsfrågor relaterar till olika grupper i samhället, innehåller stödet tre matriser med kvalitetskriterier för trygga offentliga platser (sidan 16–24). De är utformade så att de snabbt ska gå att ta fram och orientera sig i under exempelvis möten, workshops, platsbesök eller i arbete med underlag och yttranden vid skrivbordet. Dokumentet kan användas som en checklista och ett stöd för att inte tappa bort frågor och perspektiv i olika delar av planprocessen. Genom sin detaljnivå är stödet också särskilt aktuellt vid konkreta åtgärder som platsutveckling, upprustnings- och trygghetsarbete.

Vad har betydelse för olika gruppers trygghet?

Kvalitetskriterierna ger dig kunskap om vilka egenskaper som är viktiga för att skapa trygghet på offentliga platser och vad som särskilt gynnar eller missgynnar olika grupper. Kriterierna grundar sig bland annat i en forskningsgenomgång, som du också hittar i det här dokumentet.

Om trygghet

Trygghet är den känsla av välmående som följer av tron att inget dåligt kommer att hända. Tryggheten på en plats påverkas av några övergripande faktorer; känslan av tillhörighet, upplevelser av hot och våld och förtroendefulla relationer till andra på platsen. Men också av allt från trafikmiljön till risken för fallolyckor. Känslan av tryggheten hänger alltså samman med både fysiska och personliga faktorer.

Den svenska forskningslitteraturen kring trygghet i fysisk miljö har dock varit inriktad på att belysa åtgärder på ett mer generellt plan, snarare än utifrån till exempel ålder, socioekonomi eller genus. Detta analysstöd kan därmed bidra med ny kunskap till forskningsfältet. Läs mer i Boverkets skrift [Brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv och åtgärder i samhällsbyggnadsprocessen.](#)

**Trygghet
är den
känsla av
välmående
som följer
av tron att
inget dåligt
kommer att
hända.**

Så funkar kvalitetskriterierna

Kvalitetskriterierna består av tre matriser över vilka egenskaper en offentlig plats generellt behöver ha för att skapa förutsättningar för trygghet.

Sorterade under tre huvudaspekter

Varje matris representerar en av tre huvudaspekter som är viktiga för upplevelsen av tryggheten på offentliga platser:

- » Fysisk miljö
- » Aktiviteter på platsen
- » Ekonomi, regler och symbolik

Vad är viktigt för olika grupper?

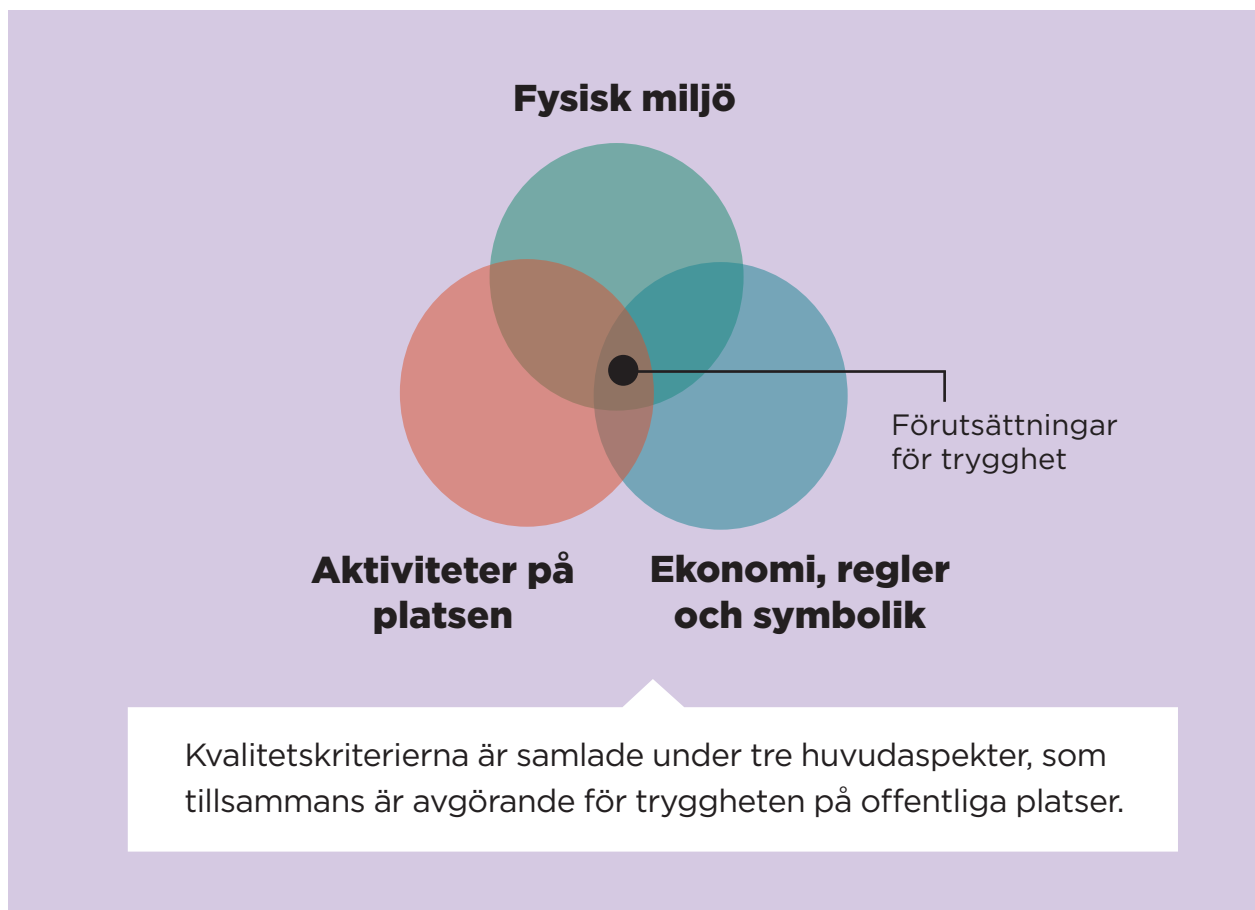
Varje matris är också indelad i nio undertecken som i sin tur innehåller tre till fyra kvalitetskriterier. Under varje kvalitetskriterium anges vilka grupper som särskilt berörs av kriteriet.

Visar på tendenser

Kvalitetskriterierna baseras till största delen på internationella forskningsstudier, så kallade vetenskaplig evidens. De illustrerar därmed större tendenser när det gäller upplevd trygghet för olika grupper.

Däremot kan kriterierna inte förväntas gälla för varje enskild plats och tidshorisont. Därför har de utformats relativt öppet, så att de i användningsögonblicket ska kunna kompletteras med den kunskap och erfarenhet tjänstepersoner och andra intressenter redan besitter (så kallad professionell evidens och intressentevidens) liksom existerande riktlinjer och arbetssätt (organisatorisk evidens).

Kvalitetskriterierna är med andra ord en grundplåt för fortsatt kunskap och förfining. För mer information om olika typer av evidens i stadsutveckling, se Johansson, Forsemalm.

FORSKNINGS- GENOMGÅNG

Fyra teman

Här presenteras resultatet av den forskningsgenomgång som genomförts av RISE och en arbetsgrupp i Göteborgs Stad. Undersökningen har gjorts i form av fyra rapid reviews, alltså snabba, mindre genomgångar av tidigare forskning, på fyra avgränsade teman:

- » **Genus och trygghet**
- » **Ålder och trygghet**
- » **Socioekonomi och trygghet**
- » **Funktionsnedsättning och trygghet**

Genus och trygghet

En lång rad studier har visat hur kvinnor oftare än män är otrygga på offentliga platser (Koskela, 1999; Evensen et al., 2021; Johansson and Haandrikman, 2021). En delförklaring är att kvinnor i högre grad än män känner sig sårbara, och i mindre grad än män känner att de har kontroll över situationen (Ceccato et al., 2019; Johansson and Haandrikman, 2021). Detta påverkas bland annat av kvinnors rädsla för sexuellt våld på offentliga platser (Pain, 1991). Samtidigt tyder flera studier på att kvinnors otrygghet drivs av fler olika faktorer, jämfört med otryggheten hos män (Johansson and Haandrikman, 2021).

Andra människor

I allmänhet känner sig människor på offentliga platser mer trygga i närvaron av andra människor, som kan hålla uppsikt och utöva positiv social kontroll. Kvinnor verkar dock påverkas mer positivt av att detta än vad män gör (Wilbur et al., 2002; O'Brien, 2005; Jorgensen et al., 2013; Paydar et al., 2017; MacNaghten & Urry, 2000; Lis & Iwankowski, 2021).

I en studie av Navarrete-Hernandez et al. (2021) visade sig exempelvis fönster i gatuplan inte bara ha en positiv påverkan på tryggheten hos människor i allmänhet, utan kvinnor påverkades mer positivt än vad män gjorde. Detta är ett exempel på hur platsens fysiska egenskaper påverkar människors förutsättningar att hålla varandra under uppsikt. Andra exempel på egenskaper är siktlinjer, transparens och placering av byggnader, entréer, och parkeringsplatser.

Förutsättningarna för tillsyn och kontroll påverkas också av om det överhuvudtaget finns andra människor på platsen. Tandogan & Ilhan (2012) visar exempel att kvinnors rädsla drivs av faktorer så som tomma gator, övergivna byggnader, ensliga parker och ödsliga skogspartier.

När det väl finns andra människor på en plats är det av betydelse vilka de är och vad de ägnar sig åt. Enligt Valentine (1990) tyder forskningen på att vilka det är som använder och dominerar på en plats har större betydelse för kvinnors trygghet än dess utformning. Studier i parker har visat att parkvakter och människor som engagerar sig i lek och rekreation tenderar att ha en positiv påverkan på tryggheten hos kvinnor (MacNaghten & Urry, 2000; Wilbur et al., 2002; O'Brien, 2005; Lis & Iwankowski, 2021). Andra studier tyder på att kvinnors trygghet påverkas särskilt positivt av att det bara finns andra kvinnor på platsen, exempelvis i form av så kallade separatistiska platser (Iqbal, 2018).

På motsvarande sätt tenderar kvinnors rädsla att öka särskilt mycket av att specifika grupper utövar dominans på en plats (Valentine, 1990). Det kan exempelvis handla om personer som potentiellt kan utöva övergrepp och våld av olika slag. Här bör också tilläggas att personer som tillhör HBTQ-communityt tenderar att vara särskilt utsatta. I denna grupp finns därmed en större rädsla för nedsättande kommentarer, hot, sexuella övergrepp och andra våldsbrott (Kuehnle and Sullivan, 2001; Stotzer, 2015; Laing and Davies, 2011).

Öppenhet, överblick och flyktvägar

Hur öppna och överblickbara platser är tenderar också att påverka känslan av trygghet hos människor (Nasar & Jones, 1993). Men kvinnor verkar påverkas mer än män gör (Evensen et al., 2021; Baran et al., 2018).

Saker som påverkar tryggheten negativt bland kvinnor är om platsen är trång och avskild, brist på överblick platsen och frånvaron av flyktvägar (Ferraro, 1996; Smith & Torstensson, 1997; Nasar & Jones, 1997; Nasar & Fisher, 1993; Paydar et al., 2017; Evensen et al., 2021).

Platser där potentiella förövare kan gömma sig, inte minst när det är mörkt, är också speciellt negativa för kvinnors trygghet. Flera studier visar exempelvis att tät vegetation i markplan tenderar att påverka tryggheten negativt (Jansson et al., 2013; Wang et al., 2017; Evensen et al., 2021). Parallellt är upplevelsen av att det finns platser där man själv kan gömma sig och samtidigt ha omgivningen under uppsikt också särskilt positivt för kvinnors trygghet (Evensen et al., 2021).

Det finns dock insatser man kan göra för att öka kvinnors trygghet på trånga och instängda platser, så som att hålla rent, rusta upp, tillföra funktioner, öka trivseln och förtydliga identiteten. Exempelvis visade en studie av Jiang et al. (2017) att tryggheten i en gränd ökade då växtlighet och funktioner, så som ett grönt café och en parkmiljö, tillfördes.

Ljusmiljö

Ljusmiljön på en plats påverkar människors känsla av trygghet (Nasar & Jones, 1997; Painter, 1996; Johansson et al., 2010; Rahm et al., 2021).

I regel verkar dock kvinnors trygghet påverkas mer av ljusmiljöns utformning än mäns (Fisher och Nasar, 1992; Boomsma och Steg, 2014; Blöbaum och Hunecke, 2005; Loewen et al., 1993). Exempel på egenskaper som kan påverka ljusförhållandena på en plats är belysning, placering av arkitektoniska objekt, täthet på grönska och skuggbildningar.

Men kvinnors trygghet påverkas också av vilken tid på dygnet eller året det är. I en studie av Basu et al (2021) var exempelvis skillnaderna i trygghet dagtid och natttid större för kvinnor än de var för män (se också Pain, 1997; Polo och Kimic, 2021). På samma sätt tenderar kvinnors trygghetskänslor att påverkas mer av de förändringar i ljusförhållanden som äger rum mellan årstiderna (Pain, 1997).

Underhåll, slitage och renlighet

Rent generellt har väl underhållna miljöer en positiv påverkan på människors trygghet. Det kan exempelvis handla om utrustning, stiga och möbler. Återigen tyder flertalet studier på att den positiva effekten är större för kvinnor än för män (Jiang et al., 2017; Polo och Kimic, 2021; Evensen et al., 2021). Det bör nämnas att motsatsen också gäller, det vill säga att slitna och nedgångna platser uppfattas som mer otrygga.

Att en plats uppfattas som välstädad och fri från skräp och klotter påverkar också tryggheten för människor i allmänhet (Evensen et al., 2021), även om effekten verkar vara större för kvinnor än för män (Jiang et al., 2017; Evensen et al., 2021; Polo och Kimic, 2021). En vanlig förklaring till att välstädade och underhållna platser tenderar att generera trygghet är att detta associeras med en positiv social kontroll och att det finns någon på platsen som bryr sig.

Ett sätt att uppnå detta på är självfallet att kontinuerligt underhålla och städa på platser. Ett annat sätt är att skapa platser som bäddar för underhåll och städning. Hit hör att välja uthålliga material, färger som inte går att klottra på och material som lätt går att tvätta av, att skapa tillräckligt med utrymme för att slänga skräp, genom soptunnor och återvinningsstationer och att underlätta för städpersonalens framkomlighet.

Ålder och trygghet

En hel del forskning tyder på att äldre känner sig mindre trygga på offentliga platser än vad andra åldersgrupper gör (Ceccato och Bamzar, 2016). En möjlig förklaring är att äldre tenderar att se sig som mer sårbara än yngre gör, något de delar med kvinnor (Killias och Clerici, 2000). Men även andra faktorer som tenderar att variera med ålder, så som rörlighet, orienteringsförmåga, riskbenägenhet och ansvar för andra förefaller ha betydelse för upplevelsen av trygghet.

Andra människor

Vilka aktiviteter andra ägnar sig åt på en plats kan påverka tryggheten för äldre. I en studie av Wu et al. (2020) kopplades exempelvis butiker och andra kommersiella aktiviteter i gatuplan till äldres känsla av säkerhet. I en annan studie påverkade närvaron av personer som ägnade sig åt lek och rekreation, äldres upplevelse av personlig säkerhet positivt (Ottoni et al., 2021).

På ett liknande sätt visar flertalet studier att äldres trygghet påverkas mer negativt av människor de upplever ägnar sig åt hotfullt eller okonventionella beteenden, såsom att driva runt eller vistas i grupp, än vad yngres trygghet gör (Killias och Clerici, 2000; Ottoni et al., 2021). I en studie av Ottoni et al. (2021) påverkades tryggheten hos äldre av att andra personer på platsens upplevdes sända vänliga sociala signaler, så som leenden, nickningar och dylikt. I samma studie tenderade äldre också att känna sig tryggare om platsen karaktäriserades av en mångfald av åldersgrupper.

Framkomlighet och trafikmiljö

I en studie av Côté-Lussier et al. (2015) kände sig föräldrar mer rädda över trafikmiljön, än var deras barn gjorde. Skillnaden skulle kunna ha att göra med att barn tenderar att ha mindre förmåga att se kopplingen mellan vissa platsegenskaper, så som trafikmiljön, och säkerhet (Côté-Lussier et al., 2015).

Separering av gångbanor, cykelbanor och bilvägar tenderar att få äldre fotgängare och cyklister att känna sig tryggare än yngre (Ståhl et al., 2008; Wu et al., 2020; Nazemi et al., 2021; Ottoni et al., 2021; Leung et al., 2021). En studie av Wu et al. (2020) visade dock att den positiva effekten framförallt gällde om åtskillnaden mellan trafikslag inte var gjord med hjälp av buskar som skymde fotgängarnas sikt. Vidare ledde markerade cykelbanor generellt sett till ökad trygghet jämfört med omarkerade sådana (Ottoni et al., 2021).

Andra faktorer som förefaller vara särskilt viktiga för känslan av säkerhet bland äldre är tydliga vägvisare,

övergångsställen, trafikljus och reducerad hastighetsgräns (Ståhl et al., 2008; Wu et al. (2020). Skillnader av det här slaget skulle kunna hänga ihop med att människors reflexer och motoriska förmåga blir sämre med åldern, vilket gör att de något äldre vuxna har en mer restriktiv hållning i trafiken (Nazemi et al., 2021).

Variationer i trygghet på offentliga platser mellan olika åldersgrupper verkar också hänga ihop med en rädsla för fallolyckor (Ottoni et al., 2021). Flertalet studier har exempelvis lyft hur ojämn markbeläggning, lutande mark och höga trottoarkanter minskar tryggheten bland äldre (Wu et al., 2020; Leung et al., 2021; Ottoni et al., 2021; Ståhl et al., 2008). Bredd på gångvägar och trottoarer förefaller också vara särskilt viktigt för äldres känsla av säkerhet (Wu et al., 2020; Ståhl et al., 2008). Men även städning och röjning av gångvägar påverkar känslan av säkerhet i den här gruppen. Is, snö och blöta löv tenderar nämligen att generera rädsla för fallolyckor (Ståhl et al., 2008).

Andra faktorer som påverkar rädslan för olyckor bland äldre hänger mer ihop med vilka funktioner som finns på platsen, ett exempel är bänkar och andra sittplatser. Gott om sådana tenderar nämligen att få äldre att känna sig säkrare genom att möjliggöra vila (Leung et al., 2021; Ottoni et al., 2021; Ståhl et al., 2008). Ett annat exempel är väl upplysta gångbanor, då detta gör det lättare att upptäcka hinder och ojämnheter i marken (Ståhl et al., 2008; Chataway, 2020).

Ljus och färg

Människors ljusbehov tenderar att variera med åldern. En del studier lyfter hur barn, i högre grad än deras föräldrar, tenderar att känna rädsla på mörka platser (Côté-Lussier et al., 2015). Men mörka och oupplysta miljöer tenderar också att särskilt generera otrygghet bland äldre, då det associeras med risker för hot och våld (Painter, 1996), liksom fallolyckor och bristande framkomlighet (Ståhl et al., 2008; Chataway, 2020). Detta givet de nedsättningar i syn- och rörelseförmåga som tenderar att följa med åldrande. För äldre är det därför viktigt att lysa upp gångbanor och stigar så att hinder och ojämnheter i marken synliggörs. Ljusmiljön bör också lyfta fram viktiga delar av en plats och göra det lättare att hitta rätt. Platser bör vara väl upplysta med en jämn ljusfördelning. Samtidigt bör bländande ljus undvikas (Farage et al., 2012).

Med åldrande följer även ofta nedsättningar i kognitiv förmåga, såsom att sortera visuella stimuli och tolka visuell information. Offentliga platser som inte är ändamålsenligt upplysta kan därför påverka äldres förmåga att förstå och orientera sig på platsen, med otrygghet som följd. Dock kan belysning användas

som ett sätt att ge vägledning och öka tydligheten. Det är då viktigt att undvika allt för mycket visuella stimuli. Istället kan belysningen användas för att begränsa visuell information till den som är mest relevant (Farage et al., 2012).

Ljusskillnader kan användas för att generera kontrastverkan, som ett sätt att framhäva specifika objekt eller informationsmängder och dölja andra (Wijk, 2001). Ljus kan också användas för att lyfta fram skillnader i färgton och färgstyrka på en plats och öka dess tydlighet. Detta då många äldre har en väl bevarad färguppfattning (Wijk, 2001).

Underhåll, slitage och renlighet

Flertalet studier pekar mot att trygghet påverkas mer negativt av skräp, klotter och dåligt underhåll hos vuxna än den görs hos barn (Killias och Clerici, 2000; Ståhl et al., 2008; Pitner et al., 2011). I en studie triggades otryggheten hos föräldrar i högre grad av bristande underhåll, klotter och annan nedskräpning än det gjorde hos deras barn, medan den hos deras barn triggades av mörker och platser med få träd (Côté-Lussier et al., 2015). En studie av Miles (2008) visar på en liknande tendens, nämligen att fysisk oreda som skräp och dåligt underhåll att göra föräldrar mer oroliga, både för sin egen och för sina barns del. Skräp och klotter påverkar också tryggheten negativt bland äldre.

Delvis skulle denna skillnad förklaras av att barn inte uppfattar faktorer så som slitage, på samma sätt som vuxna gör (Côté-Lussier et al. (2015). Med detta sagt bör det påpekas att det finns studier som tyder på att även barn som bor i områden med hög oreda, är otryggare än dem som bor i områden med låg nivå av oreda (Rossen et al., 2011).

Funktion och trygghet

Det är mycket som tyder på att personer med funktionsnedsättning generellt sett tenderar att känna sig otryggare på offentliga platser. Många av de faktorer som driver rädsla och otrygghet hos personer utan funktionsnedsättning förstärks nämligen ytterligare för den som har nedsättningar i funktioner (Edwards and Maxwell, 2019). Samtidigt kan också variera mellan olika typer av funktionsnedsättningar vad som driver otrygghet på offentliga platser.

Andra människor

Gällande tryggheten för personer med funktionsnedsättningar kan det vara extra viktigt vilka andra människor det är som vistas på en plats. En anledning till detta är att personer med funktionsnedsättningar många gånger är särskilt utsatta för nedsättande kommentarer, hot och våld på offentliga platser (Mathers, 2008; Edwards och Maxwell, 2019). I en studie finner exempelvis Mathers (2008) hur tryggheten på en plats för personer med kognitiva eller fysiska nedsättningar bland annat var länkat till om personen i fråga sedan tidigare hade positiva eller negativa erfarenheter av att ha besökt platsen. Hit hör om personen hade haft negativa möten med andra människor, exempelvis i form av att ha blivit avvisad för specifika handlingar, blivit exkluderad från platsen eller hört att människor yttrat negativa kommentarer.

Men många personer med funktionsnedsättningar är också på olika sätt beroende av andra människor på offentliga platser, något som både kan orsaka och reducera otrygghet. När det gäller personer med synnedsättningar är det till exempel vanligt att behöva fråga andra människor om hjälp med att orientera sig på platsen. Detta kan dock vara obehagligt, leda till rädsla och minska de förras självförtroende, inte minst efter negativa reaktioner från andra människor.

För personer med nedsatt syn tenderar också rädslan för brott att vara påtaglig (Williams et al., 2014; Welsh, 1997; Tuttle och Tuttle, 2004; Riazi, 2016). På samma sätt är personer med kognitiva och fysiska nedsättningar många gånger beroende av andra personers hjälp. Det kan dels handla om ett behov av att kunna ta med föräldrar eller personliga assistenter till en plats (Mathers, 2008). Men det kan också handla om att behov av att be andra om hjälp. Apropå detta framhäver Lindsay och Yantzi (2014) att behovet av att be om hjälp bland personer som sitter i rullstol blir extra påtagligt vintertid, då väder och vind till exempel kan orsaka problem med blockerade vägar och transporter som inte går som de ska.

För många av personerna i studien var detta någonting som genererade otrygghet och till och med en ovilja att gå utomhus om vintern.

Det kan också nämnas att inte bara andra människor kan generera trygghet eller otrygghet i offentliga miljöer, utan även djur, så som hundar, fåglar och rovdjur som björnar och vargar. Detta gäller inte minst personer med djurfobi. Men det finns många personer utan fobi vars trygghet på offentliga platser kan påverkas av rädsor för djur, det gäller inte minst barn (Mårtensson et al., 2021) och personer med viss kulturell bakgrund (Helena, 2019).

Framkomlighet och trafikmiljö

Rädsor och farhågor hos personer med funktionsnedsättningar på offentliga platser är ofta relaterade till frågor kring den egna framkomligheten. Men det handlar också om risker kopplade till den omgivande trafikmiljön. Att vistas på offentliga platser kan för personer med nedsatt rörelseförmåga vara förknippat med betydande rädsla och otrygghet, både inför och under besöket. Känsloerna är ofta kopplade till rädslan för att fastna, halka eller falla omkull (Lemaire et al., 2010; Green et al., 2011; Edwards et al., 2014). Rädslan är också ofta kopplad till saker som hål i marken, sluttningar eller objekt som hindrar framkomlighet, så som möbler, skyltar och parkerade cyklar (Rey-Galindo et al., 2020).

Flertalet studier lyfter hur den här typen av hinder blir ännu värre vintertid och i kallt klimat. Lindsay and Yantzi (2014) fann exempelvis att rädslan bland yngre med fysiska funktionsnedsättningar ökade vintertid av att trottoarer, stigar, gångbanor, övergångsställen, knappar vid övergångsställen, parkeringsplatser och kollektivtrafik är blockerade, hala eller ojämna. Det kunde vara av naturliga skäl eller på grund av snöröjning, rinnande vatten eller brist på sandning. Samma typer av rädsor, det vill säga att inte komma fram dit man ska eller råka ut för olyckor, tenderar även att gälla personer med synnedsättningar (Rey-Galindo et al., 2020).

Överblick, förutsägbarhet och orienterbarhet

Hur lätt en offentlig plats är att få överblick över kan variera betydligt mellan en person som har någon form av rörelsenedsättning, exempelvis sitter i rullstol, och någon som har sin rörelseförmåga intakt. Detta kan i nästa steg påverka förutsättningarna att känna sig trygg och säker på platsen. Vintertid och i kalla klimat kan otrygghetskänslor av detta slag förstärkas ytterligare, då förmågan till överblick och orientering kan reduceras ytterligare av snövallar och liknande (Lindsay and Yantzi, 2014).

Hos personer med nedsatt kognitiv förmåga är rädsla och otrygghet på offentliga platser ofta kopplat till frågor om platsens förutsägbarhet och tydlighet. Exempel på faktorer som kan grunda för detta är om platsen delar likheter med andra platser som personen känner till, om det finns ändamålsenlig information, om platsens utformning är lättolkad och om faciliteter och andra funktioner är tillgänglighetsanpassade och erbjuder flexibel användning (Mathers, 2008).

När det gäller frågan om informationskanaler på offentliga platser menar Rey-Galindo et al. (2020) att orienterbarheten, och därmed tryggheten, hos personer med synnedsättningar kan ökas genom rätt val av informationskanaler. Författaren förespråkar att användaren flexibelt ska kunna ta del av information genom talat språk, grafik, handskrift med mera. Även texturer eller förändringar på ytor eller i marken kan vara ett sätt att öka känslan av trygghet och säkerhet genom ökad möjlighet att orientera sig för personer med synnedsättningar (Rey-Galindo et al., 2020).

Ljus, ljud och färg

Hög ljusstyrka kan vara ett sätt att öka orienterbarheten och känslan av trygghet på en plats, exempelvis för personer med nedsatt syn- eller orienteringsförmåga. Belysning kan också placeras och balanseras så att rumsupplevelsen stärks, något som inte minst kan vara viktigt för personer med nedsättningar i rumsuppfattning och orienteringsförmåga, så som personer med demenssjukdomar (Pollock and Fuggle, 2013). Att använda ljus för att öka skuggbildningen som ett sätt att tydliggöra rumsupplevelsen kan vara en väg att uppnå detta på (Klarén et al., 2014).

Belysning kan också användas för att lyfta fram nyansskillnader och därmed öka platsens tydlighet för, exempelvis personer med nedsatt kognitiv förmåga vid så som vid demenssjukdomar (Wijk, 2001). Även för personer med synnedsättningar kan ljusmiljön antingen påverka orienteringsförmågan. Bland annat kan man undvika bländande ljus och framhäva prioriterade element på platsen med hjälp av kontrastbildning (Bentzen, 1997; Bosch and Gharaveis, 2017).

När det gäller ljudmiljön på offentliga platser kan buller, höga ljud eller många olika typer av ljud parallellt vara stressande och generera otrygghet för personer med synnedsättningar eller kognitiva nedsättningar (Aremyr and Wijk, 2015; Rey-Galindo et al., 2020).

Ett sätt att åtgärda detta är att minimera buller och bakgrundsljud, samtidigt som man lyfter fram de ljud som är karaktäristiska för platsen eller de aktiviteter som sker där. Detta kan exempelvis vara ett sätt att göra

en plats tryggare och mer användarvänlig för personer med demenssjukdomar (Aremyr and Wijk, 2015).

Val av färgton, kulör och användandet av nyansskillnader kan vara sätt att öka igenkänningen och göra miljöer mer lättolkade för personer med nedsatt kognition, så som personer med demens. Att använda färger som har en viss betydelse för personen kan vara ett sätt att öka användningen av specifika objekt (Wijk 2004).

Att använda ljusa färger vid utformning av platser kan också öka skuggbildningen och därmed förtydliga rumsupplevelsen, något som inte minst är viktigt för personer med nedsättningar i kognition (Klarén et al., 2014). Geruschat och Smith (1997) lyfter på liknande sätt möjligheterna med att använda färg som en form av visuella ledtrådar för personer med synnedsättningar (se också Bentzen, 1997; Bosch och Gharaveis, 2017; Rey-Galindo et al., 2020).

En annan faktor som kan ha betydelse för den trygghet man känner på en offentlig plats är kopplad till ens socioekonomiska bakgrund. Inte minst är fattigdom associerat till en ökad rädsla för brott i många länder i världen (Ceccato et al., 2019).

Socioekonomi och trygghet

Konsumtion

Platsbesökarens ekonomiska situation kan i högsta grad ha betydelse för hur trygga de känner sig. En sak som påverkar i den kategorin är exempelvis inträdesavgifter till platser. Low et al. (2005) har visat hur inträdesavgifter till platser så som nöjesfalt, djurgårdar och parker inte bara kan ha en exkluderande funktion för personer med låg inkomst. Det kan också påverka deras trygghet när de vistas på eller omkring platsen genom den känsla av bristande tillhörighet som kommer av att egentligen inte vara en av dem som har råd att betala avgiften.

Ytterligare ett sätt på vilket pengar spelar roll är att det finns platser med tvång, alternativt en outtalad förväntan, att konsumera om man vistas där, något som också kan generera en känsla av otrygghet och av att inte höra hemma (Atkinson, 2003; Franzén et al., 2016).

Atmosfär

Att offentliga platser har ett snyggt, rent, välputsat och vardagsrumsligt utseende kan också i praktiken göra att personer med små ekonomiska resurser inte känner sig trygga att vistas där. Det kan i sin tur få som effekt att personen inte heller anses höra hemma där av andra. (Thörn, 2011; Sahlin, 2004; Thörn och Holgersson, 2016).

Denna tendens blir troligtvis ännu starkare när det rör sig om personer som lever i extrem social utsatthet, så som hemlösa (Thörn, 2011), droganvändare (Mennis et al., 2016) eller papperslösa (Holgersson, 2011). Detta är någonting som Mennis et al. (2016) har fördjupat sig i genom en studie av unga vuxna i utsatta områdets upplever stress otrygghet. Här undersöks speciellt om droganvändning, utöver individernas socioekonomiska bakgrund, har betydelse. Författarna drar slutsatsen att även om socioekonomi har betydelse för trygghet och säkerhet, så känner de som nyttjar droger sig ännu mer osäkra när de rör sig i staden.

Utbildning, självförtroende och samhällstillit

Det finns ytterligare faktorer som ofta relaterar till socioekonomi, så som utbildning, självförtroende och samhällstillit, och som påverkar tryggheten på offentliga platser.

Såväl utbildningsnivån som en persons förmåga att föra sig på rätt sätt kan påverka hur trygg hen känner sig på en plats. Cronin-de-Chavez et al. (2019) har till exempel studerat användningen av grönområden bland familjer med låg inkomst. Författarna finner att bristande kunskaper om hur den här typen av platser fungerar, och hur man tar sig dit, var något som gjorde att många var rädda för att använda dem. Andra faktorer hängde ihop med saker som bristande självförtroende, för lite fritid och låg socioekonomisk status.

En annan faktor som påverkar tryggheten på offentliga platser är rädsla för att bli utsatt för hot och våld. I ovan nämnda studie av Cronin-de-Chavez et al. (2019) var detta någonting som gjorde att fattiga undvek att nyttja grönområden. Generellt sett tenderar rädslan för brottslighet att vara större bland socioekonomiskt utsatta grupper (Ceccato et al., 2019).

En annan faktor berör känslan av samhörighet med omgivningen och tillit till samhället. Yuma-Guerrero et al. (2017) studerade hur mödrars socioekonomiska bakgrund påverkar vistelse i parker. De drog slutsatsen att personer med låg socioekonomisk bakgrund nyttjade parker mindre, eftersom de kände mindre samhörighet med omgivningen. Andra studier har visat hur personer med fattig bakgrund medvetet eller omedvetet kodar av sin omgivning och identifierar på så sätt risker och osäkerheter, något som de sedan anpassar sina rutiner i staden efter (Figuroa Martínez et al., 2019).

KVALITETSKRITERIER FYSISK MILJÖ

KVALITETSKRITERIER FYSISK MILJÖ

RUMSLIGHET

+ Ytor med tydlig identitet kan öka tryggheten inte minst bland personer med stort behov av kontroll och förutsägbarhet.

+ God balans mellan genomflöde och lokalt liv ger i regel bäst förutsättningar för trygghet, inte minst bland personer som bor eller är verksamma på platsen.

— Trånga utrymmen kan minska känslan av säkerhet, inte minst bland kvinnor och personer med klaustrofobi.

ÖVERBLICK

+ Överblickbarhet kan öka tryggheten, inte minst bland kvinnor.

+ Igenkänning och lättförståelighet är viktigt inte minst för barn, äldre och personer med intellektuella funktionsnedsättningar.

+ Tillgång till avskilda platser och passager kan öka tryggheten inte minst bland äldre och hos personer med agorafobi.

LJUDMILJÖ

+ Hörbara trafiksignaler kan öka känslan av säkerhet, exempelvis för personer med nedsatt syn och hörsel.

+ Lättidentifierbara ljud kan öka tryggheten, inte minst för barn och personer med nedsatt kognitiv förmåga eller synnedsättningar.

— Intensiva och höga ljud kan skapa otrygghetskänslor, exempelvis för personer med autism, ADHD och utmattningssyndrom.

LJUSMILJÖ

+ Belysning som förtydligar rumsliga gränser, ansikten, stråk och siktlinjer kan öka tryggheten, särskilt för kvinnor och personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga.

+ Tillräckligt med trafikljus och långa grönljussekvenser kan öka tryggheten, särskilt för barn, äldre och personer med rörelsenedsättningar.

— Bländande ljus och skarpa ljuskontraster kan skapa otrygghet.

— Mörka undanskymda zoner kan generera rädsla för överfall, inte minst för kvinnor och äldre.

FLYKT- OCH GÖMSTÄLLEN

+ Flyktvägar kan minska rädslan för överfall, inte minst för kvinnor och barn.

+ Gömställen kan öka tryggheten, inte minst för kvinnor.

— Stråk och kopplingar kan minska tryggheten om det minskar känslan av tydlighet, kontroll och tillhörighet.

LOKALKLIMAT

+ Skydd mot sol, vind, regn och snö kan öka känslan av personlig säkerhet, exempelvis bland äldre och sjuka.

— Utsatthet för extrem temperatur kan minska känslan av säkerhet, speciellt för äldre, personer med rörelsenedsättningar eller hälsoproblem.

KVALITETSKRITERIER FYSISK MILJÖ

VÄGAR

- + **Vägar och gångpassager** kan öka känslan av säkerhet, inte minst bland cyklister och personer med nedsatt rörelseförmåga
- + **Närhet och korta avstånd** kan öka känslan av säkerhet, inte minst bland äldre och personer med nedsatt rörelseförmåga
- + **Kontrastmarkeringar, räcken och ramper** kan öka känslan av säkerhet bland personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga

ANGÖRING OCH PARKERING

- + **Synliga parkeringsytor** kan minska rädslan för hot och våld.
- + **Tillgänglighetsanpassade parkeringsytor** kan öka känslan av trygghet, särskilt bland personer med nedsatt rörelseförmåga.
- + **Angöring för taxi och färdtjänst** kan öka känslan av trygghet, särskilt bland personer med nedsatt rörelseförmåga.

BARRIÄRER OCH HINDER

- + **Jämn mark** kan öka känslan av säkerhet, speciellt bland cyklister, äldre och personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga.
- **Sluttande mark** kan minska känslan av säkerhet, inte minst bland äldre och personer med rörelsenedsättningar.
- **Väghinder** så som felparkerade fordon, snöhögar och vattenansamlingar, kan minska tryggheten, inte minst för personer med rörelse- och synnedsättningar.

MÖBLEMANG

- + **Synliga sittplatser** kan få användare att känna sig tryggare.
- + **Tillräckligt med sittplatser** kan öka känslan av säkerhet hos personer med stort sittbehov, så som äldre, sjuka eller personer med nedsatt rörelseförmåga.
- + **Tillgänglighetsanpassade möbler** kan få personer med nedsatt rörelseförmåga eller orienteringsförmåga att känna sig säkrare på platsen.

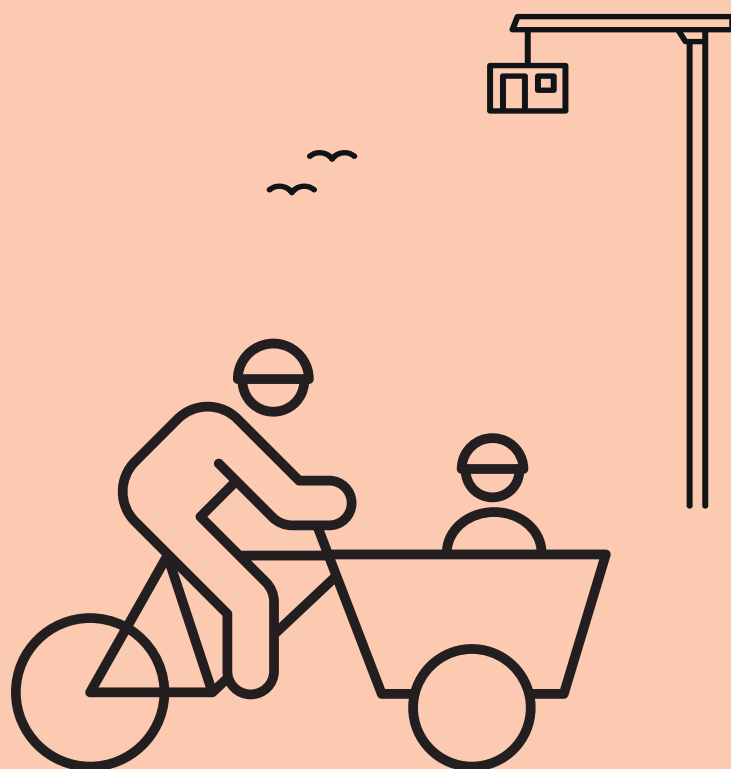
SERVICEINRÄTTNINGAR

- + **Målgruppsanpassade serviceinrättningar** kan få vissa personer att känna sig tryggare med att besöka en plats, så som kvinnor, personer med funktionsnedsättningar eller tillhörande HBTQ-communityt.
- + **Synliga serviceinrättningar** kan öka säkerhetskänslan hos användare, inte minst bland utsatta personer så som äldre, kvinnor och HBTQ-communityt.

GRÖNSKA OCH VATTEN

- + **Utsmyckningar med grönska** kan leda till ökad trygghet i miljöer med stor andel hårdgjorda ytor.
- **Tät vegetation i marknivå** kan öka rädslan för överfall, inte minst bland kvinnor.
- **Djupare eller strömmande vatten** kan öka rädslan för olyckor, särskilt för personer med ansvar för barn.

KVALITETSKRITERIER AKTIVITETER PÅ PLATSEN

KVALITETSKRITERIER AKTIVITETER PÅ PLATSEN

RÖRELSEMÖNSTER

- + **Gång- och cykelflöden** kan leda till ökad trygghet, inte minst om de till stor grad består av personer från närområdet.
- **Stora genomflöden** kan minska tryggheten på en plats genom ökad anonymitet och minskad plats-tillhörighet.

KOLLEKTIVTRAFIK

- + **Närhet** till kollektivtrafik kan öka känslan av trygghet, inte minst bland barn, personer med rörelsenedsättningar och personer i socioekonomiskt utsatthet.
- + **Punktlighet** kan öka tryggheten, särskilt hos personer med nedsatt rörelseförmåga.

PERSONTRAFIK

- + **Låga trafikflöden** kan minska rädslan för trafikolyckor, inte minst för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga eller som ansvar för barn.
- + **Låga hastigheter** kan minska rädslan för trafikolyckor, inte minst för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga eller ansvar för barn.
- + **Separerade trafikslag** kan minska rädslan för trafikolyckor, inte minst för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga eller ansvar för barn.

BYGGARBETEN

- + **Uppsikt från byggarbetsplatsen** kan öka tryggheten i det omkringliggande stadsrummet.
- **Försämrad framkomlighet** kan påverka tryggheten negativt, exempelvis för cyklister, föräldrar med barnvagn och personer med nedsatt rörlighet.
- **Försämrad överblickbarhet** kan påverka tryggheten negativt, inte minst för barn och personer med rörelsenedsättningar.
- **Ökad trafik** kan påverka känslan av säkerhet negativt, inte minst för vuxna med ansvar för barn.

ANSPRÅKSTAGANDE

- + **Tydligt ägandeskap** kan öka tryggheten bland dem som känner tillhörighet.
- **Dominerande grupper** kan minska tryggheten hos personer som inte är del av gruppen.

VERKSAMHETER

- + **Sociala mötesplatser** kan leda till ökad trygghet hos dem som känner sig som en del av gemenskapen.
- + **Verksamheter i gatuplan** kan leda till ökad trygghet, inte minst om de är öppna kvällstid, erbjuder ögon på gatan och flyktmöjligheter för fotgängare.
- **Alkoholserving** kan minska känslan av säkerhet i gaturummet särskilt bland kvinnor, barn och äldre.

KVALITETSKRITERIER AKTIVITETER PÅ PLATSEN

SKÖTSEL OCH FÖRVALTNING

- + **Bra röjning av snö och löv** kan öka tryggheten, inte minst bland personer med nedsatt rörlighet
- + **Bra underhåll och skötsel** kan påverka tryggheten positivt, inte minst bland äldre och småbarnsföräldrar.
- **Nedskräpning** kan påverka tryggheten negativt, inte minst bland äldre och småbarnsföräldrar.

DJURLIV

- + **Hundrastare** kan generera trygghet genom att befolka platser kvällstid.
- **Vilda och frispringande djur** kan minska känslan av säkerhet i parker och naturområden för personer med ovana, rädsla eller fobi.

NATURLIG ÖVERVAKNING

- + **Inofficiell bevakning** från byggnader kan öka tryggheten för personer i stadsrummet.
- + **Uppsikt från gatan** ger en positiv övervakning av människor som befinner sig i det offentliga rummet.

KAMERAÖVERVAKNING

- + **Kameraövervakning** kan öka känslan av säkerhet på vissa platser, så som parkeringsgarage.
- **Kameraövervakning** kan minska känslan av säkerhet i den mån de signalerar att platsen är otrygg.

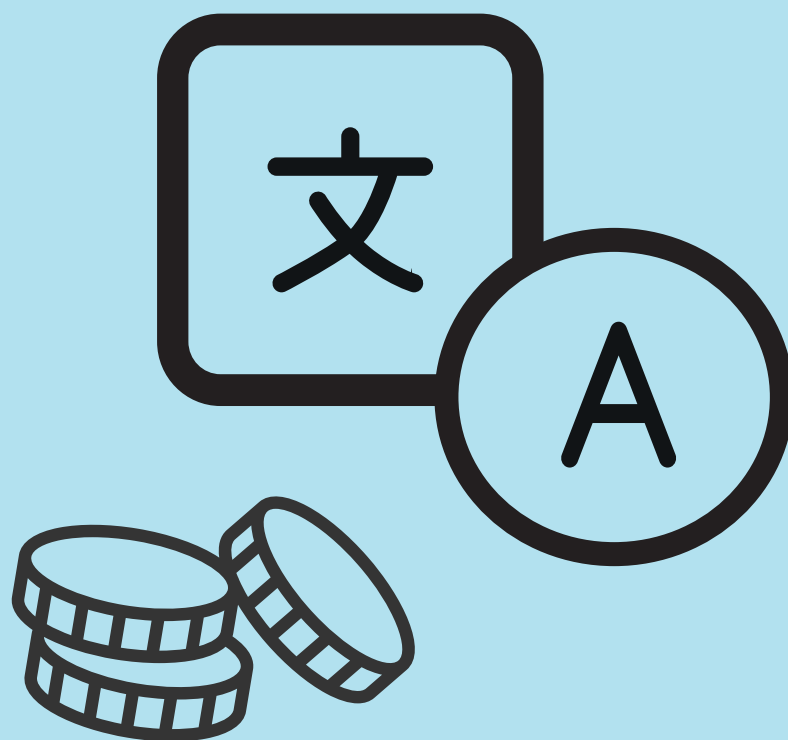
VÄNNER OCH VÄLVILLIGA

- + **Välvilliga främlingar** kan leda till ökad trygghet, inte minst bland kvinnor och äldre.
- + **Platspersonal** kan generera ökad trygghet, inte minst bland personer med extra behov av hjälp, som barn, äldre och personer med funktionsnedsättning.

SKRÄMMANDE PERSONER

- **Brottslighet** kan öka rädslan för hot och våld, inte minst bland kvinnor, äldre och personer med psykisk ohälsa.
- **Skadegörelse och oreda** kan minska känslan av säkerhet bland vissa, så som föräldrar och äldre
- **Hög vistelsetäthet** kan skapa otrygghet, speciellt bland personer med social fobi, synnedsättningar och överkänslighet för sinnesintryck

KVALITETSKRITERIER EKONOMI, REGLER OCH SYMBOLIK

KVALITETSKRITERIER EKONOMI, REGLER OCH SYMBOLIK

SYMBOLER OCH BILDER

- + **Tydliga symboler** kan leda till ökad orienterbarhet och därmed trygghet, inte minst bland barn eller personer som inte behärskar det skriftliga språket.
- **Stereotypa representationer** kan skapa obehag hos dem som representeras, till exempel personer med funktionsnedsättningar.

ATMOSFÄR

- + **Inkluderande stämning** kan få personer att känna sig trygga på platsen genom skapande av platsanknytning.
- **Hotfull stämning** kan skapa rädsla för hot och våld, inte minst bland utsatta grupper så som kvinnor, personer med utländsk härkomst och transpersoner.

SPRÅK

- + **Flera språk** kan öka känslan av trygghet bland personer som inte talar svenska.
- + **Enkla och tydliga typsnitt** kan öka tryggheten bland barn och personer med synnedsättningar.
- + **Lättförståelig svenska** kan öka tryggheten bland personer som inte behärskar svenska språket fullt ut, exempelvis personer med utländsk härkomst, kognitiva nedsättningar eller barn.
- **Byråkratiskt språk** kan få vissa att känna sig nedvärderade och därmed otrygga, till exempel personer med låg socioekonomisk bakgrund eller utländsk härkomst.

INFORMATION

- + **Möjligheter att välja informationsmedium** kan öka tryggheten bland exempelvis personer med nedsatt syn eller hörsel.
- + **Kartor och vägvisare** kan öka tryggheten, inte minst bland personer med nedsatt orienterings- eller kognitionsförmåga.
- + **Informationsskyltar** kan öka tryggheten, särskilt bland personer med stort behov av förutsägbarhet och tydlighet, så som äldre eller personer med ångestsyndrom.

KOSTNADER

- **Inträdesavgifter**, så som festivaler, trädgårdar och utomhusbiografer, kan vara negativt för känslan av hemmahörande och trygghet bland personer med lite pengar.
- **Höga prisnivåer** kan minska trygghetskänslan på platsen för vissa personer, så som barn, äldre eller låginkomsttagare.

REGLER

- + **Regler för användning** kan öka tryggheten för grupper med behov av tydlighet och förutsägbarhet.
- + **Platser för specifika målgrupper**, exempelvis platser för unga tjejer, kan öka tryggheten för målgruppen i fråga.
- **Förbud** kan skapa otrygghet för dem som berörs, så som hemlösa vid förbud mot att sova på en plats.

KVALITETSKRITERIER EKONOMI, REGLER OCH SYMBOLIK

POLITISKA BUDSKAP

- + **Budskap som representerar** kan få personer att känna sig hemma på platsen.
- **Nedsättande budskap** med till exempel negativa stereotyper kan skapa obehag och väcka negativa minnen och associationer.

REKLAM

- + **Reklam som representerar** kan få de personer som representeras i reklamen att känna sig tryggare på platsen.
- **Reklam med negativa associationer** och till exempel negativa stereotyper kan skapa obehag och väcka negativa minnen och associationer.

MATERIAL

- + **Material som representerar** kan öka tryggheten för de grupper som representeras. Hårda material som sten och rostfritt kan exempelvis tolkas som manligt. Medan till exempel guldfärgat eller marmor kan tolkas som lyx.
- + **Material som möjliggör orienterbarhet** kan öka tryggheten, särskilt bland extra utsatta personer som barn, äldre, transpersoner och personer med utländsk bakgrund.
- **Materialval som omöjliggör anonymitet**, så som glas och staket, kan minska känslan av säkerhet, exempelvis bland personer som inte vill bli sedda.

FÄRGSÄTTNING

- + **Färg som stödjer orienterbarhet** kan öka tryggheten, inte minst bland barn och personer med nedsatt orienteringsförmåga.
- + **Färg som skapar igenkänning** kan öka tryggheten, inte minst bland barn, äldre och personer med kognitiva nedsättningar så som demens.
- + **Lugna och enhetliga färger** kan skapa en känsla av trygghet för dem med svårigheter att sortera intryck eller hyperkänslighet, så som personer med ADHD, autism och utmattningssyndrom.

LYX OCH RUFFIGHET

- + **Ruffighet** kan få grupper med lite pengar att känna sig mer hemmahörande på platsen.
- **Ovårdade platser** kan skapa otrygghet genom att signalera bristande social kontroll.
- **Polerade platser**, som är snygga, rena, välputsade och vardagsrumslika, kan ge vissa, till exempel hemlösa och låginkomsttagare, en känsla av otrygghet.

KONSUMTION

- **Indirekta krav på konsumtion och förbud mot medhavd mat**, till exempel på platser som museer och parker där du i praktiken behöver konsumera mat och dryck för att vistas en längre tid, kan få personer med lite pengar att känna sig obekväma och otrygga.
- **Förväntningar på konsumtion** kan få personer i socioekonomisk utsatthet att känna sig obekväma och otrygga, även om platsen formellt inte kräver konsumtion.

REFERENSER

- Aremyr G och Wijk H (2015) Miljöanpassningar som bidrar till ökad delaktighet: Stöd för att underlätta aktivitet och delaktighet för personer med demenssjukdom. Reportno. Report Number|, Date. Place Published|: Institution|.
- Atkinson R (2003) Domestication by Cappuccino or a Revenge on Urban Space? Control and Empowerment in the Management of Public Spaces. *Urban Studies* 40(9): 1829-1843.
- Baran, P. K., Tabrizian, P., Zhai, Y., Smith, J. W. och Floyd, M. F. (2018). An exploratory study of perceived safety in a neighborhood park using immersive virtual environments. *Urban Forestry and Urban Greening*, 35, 72–81. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2018.08.009>
- Basu, N., Haque, M. M., King, M., Kamruzzaman, M. och Oviedo-Trespalacios, O. (2021). The unequal gender effects of the suburban built environment on perceptions of security. *Journal of Transport and Health*, 23, 101243. <https://doi.org/10.1016/j.jth.2021.101243>
- Bentzen, B.L., 1997. Orientation aids. I: Blasch, B., Wiener, W.R., Welsh, R.L. (Eds.), *Foundations of Orientation and Mobility*. AFB Press, New York, pp. 284–316.
- Blöbaum, A. och Hunecke, M. (2005). Perceived Danger in Urban Public Space. *Environment and Behavior*, 37(4), 465–486. <https://doi.org/10.1177/0013916504269643>
- Boverket (2019) *Brottsförebyggande och trygghetsskapande perspektiv och åtgärder i samhällsbyggnadsprocessen*. Karlskrona: Boverket
- Bosch, S., Gharaveis, A., (2017) Flying Solo: A review of the literature on wayfinding for older adults experiencing visual or cognitive decline. *Applied Ergonomics*. <https://doi.org/10.1016/j.apergo.2016.07.010>.
- Boomsma, C. och Steg, L. (2012). Feeling safe in the dark. *Environment and Behavior*, 46(2), 193–212. <https://doi.org/10.1177/0013916512453838>
- Ceccato V, Vasquez L, Langefors L et al. (2019) *Trygg stadsmiljö - teori och praktik för brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder*. Stockholm: Kungliga Tekniska Högskolan
- Côté-Lussier, C., Jackson, J., Kestens, Y., Henderson, M. och Barnett, T. A. (2014). A child's view: Social and physical environmental features differentially predict parent and child Perceived neighborhood safety. *Journal of Urban Health*, 92(1), 10–23. <https://doi.org/10.1007/s11524-014-9917-0>
- Cronin-de-Chavez A, Islam S och McEachan RRC (2019) Not a level playing field: A qualitative study exploring structural, community and individual determinants of greenspace use amongst low-income multi-ethnic families. *Health and Place* 56: 118-126.
- Edwards G, Gamache S och Morales E (2014) Winter: public enemy #1 for accessibility exploring new solutions. *Journal of Accessibility and Design for all* 4(1): 30-52.
- Edwards C och Maxwell N (2019) *Towards Safer Space - Disability and Everyday Spaces of Un/Safety and Hostility in Ireland*. Cork: University College Cork
- Evensen, K., Hemsett, G. och Nordh, H. (2021). Developing a place-sensitive tool for park-safety management experiences from green-space managers and female park users in Oslo. *Urban Forestry and Urban Greening*, 60, 127057. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2021.127057>
- Farage MA, Miller KW, Ajayi F et al. (2012) Design principles to accommodate older adults. *Global Journal of Health Science* 4(2): 2-25.
- Ferraro, K. F. (1996). Women's Fear of Victimization: Shadow of Sexual Assault? *Social Forces*, 75(2), 667. <https://doi.org/10.2307/2580418>
- Figuroa Martínez C, Hodgson F, Mullen C et al. (2019) Walking through deprived neighbourhoods: Meanings and constructions behind the attributes of the built environment. *Travel Behaviour and Society* 16: 171-181.
- Fisher, B. S. och Nasar, J. L. (1992). Fear of Crime in Relation to Three Exterior Site Features. *Environment and Behavior*, 24(1), 35–65. <https://doi.org/10.1177/0013916592241002>
- Forsemalm J, Johansson M och Göransson P (2019) *Evidensbaserad stadsutveckling: Bortom urbana anekdoter*. Årsta: Dokument Press.
- Franzén M, Hertting N och Thörn C (2016) *Stad till salu: Entreprenörsurbanismen och det offentliga rummets värde*. Göteborg: Daidalos.

- Geruschat, D., Smith, A., 1997. Low vision and mobility. I: Blasch, B.B., Wiener, W.R., Welsh, R.L. (Eds.), *Foundations of Orientation and Mobility*. AFB Press, New York, pp. 60–103.
- Green SL, Boger JN och Mihailidis A (2011) Toward enabling winter occupations: Testing a winter coat designed for older adults. *Canadian Journal of Occupational Therapy* (1939) 78(1): 57–64.
- Hamel C, Michaud A, Thuku M et al. (2021) Defining rapid reviews: A systematic scoping review and thematic analysis of definitions and defining characteristics of rapid reviews. *Journal of Clinical Epidemiology* 129: 74–85.
- Hörnfeldt, H (2019) *Skrämmande djur: Kulturella aspekter på zoofobi*. Kriterium
- Holgersson H (2011) *Icke-medborgarskapets urbana geografi*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2011.
- Johansson M, Altundal S, Ek S et al. (2011) *Slutrapport från Garagets forskningscirkel om lokal hållbar stadsutveckling*. Malmö: Malmö Stad
- Johansson S och Haandrikman K (2021) Gendered fear of crime in the urban context: A comparative multilevel study of women's and men's fear of crime. *Journal of Urban Affairs*. DOI: 10.1080/07352166.2021.1923372. 1–27.
- Klarén U, Fridell Anter K (2014) *Färg och ljus för människan - i rummet*. Mölndal : Göteborgstryckeriet.
- Iqbal, A. (2018). How safe are women-only parks perceived to be? *Security Journal*, 31(4), 859–881. <https://doi.org/10.1057/s41284-018-0138-1>
- Jansson, M., Fors, H., Lindgren, T. och Wiström, B. (2013). Perceived personal safety in relation to urban woodland vegetation – a review. *Urban Forestry and Urban Greening*, 12(2), 127–133. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2013.01.005>
- Jiang, B., Mak, C. N. S., Larsen, L. och Zhong, H. (2017). Minimizing the gender difference in perceived safety: Comparing the effects of urban back alley interventions. *Journal of Environmental Psychology*, 51, 117–131. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.03.012>
- Johansson, M., Rosén, M. och Küller, R. (2010). Individual factors influencing the assessment of the outdoor lighting of an urban footpath. *Lighting Research and Technology*, 43(1), 31–43. <https://doi.org/10.1177/1477153510370757>
- Jorgensen, L. J., Ellis, G. D. och Ruddell, E. (2012). Fear perceptions in public parks: Interactions of environmental concealment, the presence of peoplerecreating, and gender. *Environment and Behavior*, 45(7), 803–820. <https://doi.org/10.1177/0013916512446334>
- Lemaire E, O'Neill P, Desrosiers M et al. (2010) Wheelchair ramp navigation in snow and ice-grit conditions. *Archives of physical medicine and rehabilitation* 91(10): 1516–1523.
- Leung, K. M., Ou, K. L., Chung, P. K. och Thøgersen-Ntoumani, C. (2021). Older adults' perceptions toward walking: A qualitative study using a social-ecological model. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(14), 7686. <https://doi.org/10.3390/ijerph18147686>
- Lindsay S, Morales E, Yantzi N et al. (2015) The experiences of participating in winter among youths with a physical disability compared with their typically developing peers: Experience of winter among youth with a disability. *Child: Care, Health and Development* 41(6): 980–988.
- Lindsay S & Yantzi N (2014) Weather, disability, vulnerability, and resilience: Exploring how youth with physical disabilities experience winter. *Disability and Rehabilitation* 36(26): 2195–2204.
- Lis, A., & Iwankowski, P. (2021). Where do we want to see other people while relaxing in a city park? Visual relationships with park users and their impact on preferences, safety and privacy. *Journal of Environmental Psychology*, 73, 101532. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2020.101532>
- Loewen, L. J., Steel, G. D. och Suedfeld, P. (1993). Perceived safety from crime in the urban environment. *Journal of Environmental Psychology*, 13(4), 323–331. [https://doi.org/10.1016/s0272-4944\(05\)80254-3](https://doi.org/10.1016/s0272-4944(05)80254-3)
- Low S, Taplin D och Scheld S (2005) Rethinking urban parks: Public space and cultural diversity. Austin: *The University of Texas Press*.
- MacNaghten, P. och Urry, J. (2000). Bodies in the Woods. *Body and Society*, 6(3–4), 166–182. <https://doi.org/10.1177/1357034x00006003009>
- Mathers AR (2008) Hidden voices: The participation of people with learning disabilities in the experience of public open space. *Local Environment* 13(6): 515–529.

- Mennis J, Mason M, Light J et al. (2016) Does substance use moderate the association of neighborhood disadvantage with perceived stress and safety in the activity spaces of urban youth? *Drug and Alcohol Dependence* 165: 288–292.
- Miles, R. (2008). Neighborhood disorder, perceived safety and readiness to encourage use of local playgrounds. *American Journal of Preventive Medicine*, 34(4), 275–281. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2008.01.007>
- Mårtensson F, Johansson M, Litsmark A et al. (2021) Barns kontakt med djurliv i vardagen – en forskningsbaserad syntes.
- Nasar, J. L. och Fisher, B. (1993). ‘Hot spots’ of fear and crime: A multi-method investigation. *Journal of Environmental Psychology*, 13(3), 187–206. [https://doi.org/10.1016/s0272-4944\(05\)80173-2](https://doi.org/10.1016/s0272-4944(05)80173-2)
- Nasar, J. L., och Jones, K. M. (1997). Landscapes of fear and stress. *Environment and Behavior*, 29(3), 291–323. <https://doi.org/10.1177/001391659702900301>
- Navarrete-Hernandez, P., Vetro, A. och Concha, P. (2021). Building safer public spaces: Exploring gender difference in the perception of safety in public space through urban design interventions. *Landscape and Urban Planning*, 214, 104180. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2021.104180>
- Nazemi, M., van Eggermond, M., Erath, A., Schaffner, D., Joos, M. och Axhausen, K. W. (2021). Studying bicyclists’ perceived level of safety using a bicycle simulator combined with immersive virtual reality. *Accident Analysis and Prevention*, 151, 105943. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2020.105943>
- O’Brien, E. (2005). Publics* and woodlands in England: well-being, local identity, social learning, conflict and management. *Forestry: An International Journal of Forest Research*, 78(4), 321–336. <https://doi.org/10.1093/forestry/cpi042>
- Otoni, C. A., Sims-Gould, J. och Winters, M. (2021). Safety perceptions of older adults on an urban greenway: Interplay of the social and built environment. *Health and Place*, 70, 102605. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2021.102605>
- Painter, K. (1996). The influence of street lighting improvements on crime, fear and pedestrian street use, after dark. *Landscape and Urban planning*, 35(2–3), 193–201. [https://doi.org/10.1016/0169-2046\(96\)00311-8](https://doi.org/10.1016/0169-2046(96)00311-8)
- Paydar, M., Kamani-Fard, A. och Etminani-Ghasrodashti, R. (2017). Perceived security of women in relation to their path choice toward sustainable neighborhood in Santiago, Chile. *Cities*, 60, 289–300. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2016.10.002>
- Polko, P. och Kimic, K. (2021). Gender as a factor differentiating the perceptions of safety in urban parks. *Ain Shams Engineering Journal*. Published. <https://doi.org/10.1016/j.asej.2021.09.032>
- Pollock A och Fuggle L (2013) Designing for dementia: creating a therapeutic environment. *Nursing and Residential Care* 15(6): 438–442.
- Rahm, J., Sternudd, C. och Johansson, M. (2020). “In the evening, I don’t walk in the park”: The interplay between street lighting and greenery in perceived safety. *Urban Design International*, 26(1), 42–52. <https://doi.org/10.1057/s41289-020-00134-6>
- Rey-Galindo JA, Rizo-Corona L, González-Muñoz EL et al. (2020) Environmental information for people with visual impairment in Mexico - or what they need and how they use it. *Applied Ergonomics* 85: 103079-103079.
- Riazi, A., Riazi, F., Yoosfi, R., Bahmehi, F., 2016. ScienceDirect Outdoor difficulties experienced by a group of visually impaired Iranian people. *J. Curr. Ophthalmol.* 28, 85–90. <https://doi.org/10.1016/j.joco.2016.04.002>.
- Rossen, L. M., Pollack, K. M., Curriero, F. C., Shields, T. M., Smart, M. J., Furr-Holden, C. D. M. och Cooley-Strickland, M. (2011). Neighborhood Incivilities, Perceived Neighborhood Safety, and Walking to School Among Urban-Dwelling Children. *Journal of Physical Activity and Health*, 8(2), 262–271. <https://doi.org/10.1123/jpah.8.2.262>
- Sahlin I (2004) Enclosure or Inclusion? Urban Improvement and Homelessness Policies. *Open House International*, 2004, Vol. 29, Iss. 2, pp. 24–31 29(2): 24–31.
- Sarter, N., 2006. Multimodal information presentation: design guidance and research challenges. *Int. J. Ind. Ergon.* 36 (5), 439–445. <https://doi.org/10.1016/j.ergon.2006.01.007>.
- Schünemann HJ & Moja L (2015) Reviews: Rapid! Rapid! Rapid! ...and systematic. *Systematic reviews* 4(1): 4–4.

- Smith, W. R. och Torstensson, M. (1997). Gender Differences in Risk Perceptions and Neutralizing Fear of Crime: Toward Resolving the Paradoxes. *British Journal of Criminology*, 37(4), 608–634. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a014201>
- Ståhl, A., Carlsson, G., Hovbrandt, P. och Iwarsson, S. (2008). "Let's go for a walk!": identification and prioritisation of accessibility and safety measures involving elderly people in a residential area. *European Journal of Ageing*, 5(3), 265–273. <https://doi.org/10.1007/s10433-008-0091-7>
- Tandogan, O. och Ilhan, B. S. (2016). Fear of Crime in Public Spaces: From the View of Women Living in Cities. *Procedia Engineering*, 161, 2011–2018. <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2016.08.795>
- Thörn C (2011) Soft Policies of Exclusion: Entrepreneurial Strategies of Ambience and Control of Public Space in Gothenburg, Sweden. *URBAN GEOGRAPHY* 32(7): 989-1008.
- Thörn C och Holgersson H (2016) Revisiting the urban frontier through the case of New Kvillebäcken, Gothenburg. *City* (London, England) 20(5): 663-684.
- Tuttle, D., Tuttle, N., 2004. *Self-Esteem and Adjusting with Blindness: the Process of Responding to Life's Demands*, third ed. Charles C. Thomas, Publisher, Ltd.
- Wang, R., Zhao, J., & Meitner, M. J. (2017). Urban woodland understory characteristics in relation to aesthetic and recreational preference. *Urban Forestry and Urban Greening*, 24, 55–61. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2017.03.019>
- Welsh, R.L., 1997. The psychosocial dimensions of orientation and mobility. In: Blasch, Bruce B., Wiener, W.R., Welsh, R.L. (Eds.), *Foundations of Orientation and Mobility*. AFB Press, New York, pp. 200–227.
- Wijk H (2001) *Colour perception in old age*. University of Gothenburg Göteborg.
- Wilbur, J., Chandler, P., Dancy, B., Choi, J. och Plonczynski, D. (2002). Environmental, policy, and cultural factors related to physical activity in urban, african american women. *Women and Health*, 36(2), 17–28. https://doi.org/10.1300/j013v36n02_02
- Williams, M.A., Galbraith, C., Kane, S.K., Hurst, A., 2014. "Just let the cane hit it": How the blind and sighted see navigation differently. *ASSETS'14* 217–224.
- Wu, H., Zhang, Z., Chen, Y. och Jiao, J. (2020). The impact of street characteristics on older pedestrians' perceived safety in Shanghai, China. *Journal of Transport and Land Use*, 13(1), 469–490. <https://doi.org/10.5198/jtlu.2020.1588>
- Yuma-Guerrero PJ, Cubbin C och von Sternberg K (2017) Neighborhood social cohesion as a mediator of neighborhood conditions on mothers' engagement in physical activity: Results from the geographic research on wellbeing study. *Health Education and Behavior* 44(6): 845-856.

